

Utrikesutskottets yttrande 2021/22:UU4y

Riksdagens skrivelser till regeringen och riksdagsstyrelsen – åtgärder under 2021

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 22 mars att uppmana övriga utskott att senast den 3 maj yttra sig över regeringens skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 och eventuella följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Beslutet gäller för utrikesutskottet även i fråga om riksdagsstyrelsens redogörelse 2021/22:RS4 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till riksdagsstyrelsen. Inga följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen eller redogörelsen.

Utrikesutskottet har granskat den redovisade behandlingen av riksdags-skrivelser med anledning av betänkanden från utrikesutskottet och från det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i de fall det sammansatta utskottet behandlat ärenden som överlämnats från utrikesutskottet.

Utrikesutskottet konstaterar att de bedömningar som regeringen gör i fråga om slutbehandlade och ej slutbehandlade riksdagsskrivelser inte fullt ut ger en korrekt bild. Utskottet saknar i regeringens skrivelse en redovisning av riksdagens tillkännagivande till regeringen om att den bör verka för ett ministerråd för infrastruktur och transport inom ramen för det nordiska samarbetet (skr. 2020/21:90, redog. 2020/21:NR1, bet. 2020/21:UU4, rskr. 2020/21:338). Mot denna bakgrund delar utskottet inte regeringens uppfattning att ärendet kan anses vara slutbehandlat.

När det gäller de bedömningar som riksdagsstyrelsen gör i fråga om slutbehandlade och ej slutbehandlade riksdagsskrivelser delas de av utskottet.

Utskottets granskning av regeringens skrivelse och riksdagsstyrelsens redogörelse har slutligen gett upphov till ett antal iakttagelser avseende behandlingen av riksdagsskrivelser.

Utskottets överväganden

Regeringens skrivelse

Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen (9 kap. 8 § riksdagsordningen).

Regeringen lämnade den 10 mars 2022 skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021. I skrivelsen redovisar regeringen vilka åtgärder den har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen. Redovisningen omfattar huvudsakligen åtgärder under tiden den 1 januari 2021–31 december 2021.

Riksdagsskrivelser inom utrikesutskottets område

I skrivelsen redovisar regeringen 19 riksdagsskrivelser från riksmötena 2019/20, 2020/21 och 2021/22 om beslut med anledning av betänkanden från utrikesutskottet och det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet. Elva av riksdagsskrivelserna redovisas som slutbehandlade medan åtta redovisas som ej slutbehandlade.

Översikt av riksdagsskrivelser

Riksdagsskrivelser till regeringen med anledning av betänkanden från utrikesutskottet och från det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet där behandlingen avser ärenden som överlämnats från utrikesutskottet

Rskr.	Betänkande (*tillkännagivande)	Slutbehandlad	Ej slutbehandlad
2019/20:104	2019/20:UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd		X
2019/20:332	2019/20:UU18* Granskning av utländska direktinvesteringar		X
2020/21:133	2020/21:UFöU4* Säkerhetspolitisk inriktning – Totalförsvaret 2021–2025		X
2020/21:134	2020/21:UFöU4* Säkerhetspolitisk inriktning – Totalförsvaret 2021–2025		X
2020/21:160	2020/21:UU7* Yttrandefrihet		X
2020/21:217	2020/2021:UU6 Strategi för den arktiska regionen	X	
2020/21:252	2020/21:UFöU5* Internationella försvarssamarbeten		X
2020/21:253	2020/21:UFöU5*		X

2020/21:305	Internationella försvarssamarbeten 2020/21:UU11	X	
2020/21:338	Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet 2020/21:UU4	X	
2020/21:340	Nordiskt samarbete 2020/2021:UU13	X	
2020/21:357	Europarådet 2020/21:UU10	X	
2020/21:358	Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 2020/21:UU10*		X
2020/21:359	Verksamheten i Europeiska unionen under 2020 2020/21:UU12	X	
2020/21:361	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) 2020/21:UU9	X	
2021/22:77	Strategisk exportkontroll 2019 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden 2021/22:UU1	X	
2021/22:90	Utgiftsområde 5 Internationell samverkan 2021/22:UU2	X	
2021/22:102	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd 2021/22:UF6U1	X	
2021/22:103	Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali 2021/22:UF6U2	X	
	Fortsatt svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali		

Källa: Regeringens skrivelse 2021/22:75.

Slutbehandlade propositions- och skrivelseärenden inom utrikesutskottets område

Ärenden som avskrivits av regeringen

Regeringen har skrivit av ett antal ärenden där riksdagens beslut varit att lägga en skrivelse från regeringen till handlingarna med avslag på motioner om tillkännagivanden till regeringen, och som därför inte kräver någon verkställighetsåtgärd. Det gäller riksdagsskrivelserna 2020/21:217, 2020/21:305, 2020/21:340, 2020/21:359 och 2020/21:361. Dessa skrivelser anges därmed som slutbehandlade.

Därutöver anger regeringen att den skrivit av riksdagsskrivelse 2020/21:338 till Utrikesdepartementet som gäller riksdagens beslut om nordiskt samarbete (bet. 2020/21:UU4) i vilket riksdagen i beslutspunkt 2 med bifall till en reservation (M, C, V) riktade ett tillkännagivande till regeringen om att den bör verka för ett ministerråd för infrastruktur och transport inom ramen för det nordiska samarbetet. Riksdagsskrivelsen skrevs enligt regeringen av den 15 juli 2022. Av regeringens skrivelse framgår inte att riksdagsskrivelsen innehåller ett tillkännagivande till regeringen. Riksdags-skrivelsen anges vara slutbehandlad.

Slutligen har regeringen skrivit av riksdagsskrivelse 2020/21:357 som gäller riksdagens beslut om verksamheten i Europeiska unionen under 2020, riktad till Statsrådsberedningen, och riksdagsskrivelsen anges vara slutbehandlad. Den riksdagsskrivelse som behandlar samma betänkande och beslut och som ställts till Utrikesdepartementet (skr. 2020/21:115, bet. 2020/21:UU10, rskr. 2020/21:358) redovisas däremot som ej slutbehandlad.

Svenskt deltagande i insatser i Mali

Riksdagsskrivelserna 2021/22:102 till Utrikesdepartementet och 2021/22:103 till Försvarsdepartementet gäller riksdagens beslut om svenskt deltagande i internationella militära insatser i Mali (bet. 2021/22:UFöU1).

I regeringens skrivelse hänvisar regeringen till sitt beslut den 16 december 2021 om regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Försvarsmakten. De båda riksdagsskrivelserna 2021/22:102 och 2021/22:103 anges därmed vara slutbehandlade.

Budget för internationell samverkan

Riksdagsskrivelse 2021/22:77 till Utrikesdepartementet gäller riksdagens beslut om anslag m.m. för 2022 inom budgetens utgiftsområde 5 Internationell samverkan (prop. 2022/21:1 utg.omr. 5, bet. 2021/22:UU1).

Regeringen hänvisar till sitt beslut den 16 december 2021 om regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslagen 1:1, 1:2, 1:3, 1:4, 1:6, 1:7, 1:8, 1:10 och 1:11 inom utgiftsområde 5, samt avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Inspektionen för strategiska produkter och Svenska institutet. Riksdagsskrivelsen anges därmed vara slutbehandlad.

Budget för internationellt bistånd

Riksdagsskrivelse 2021/22:90 till Utrikesdepartementet gäller riksdagens beslut om anslag m.m. för 2022 inom budgetens utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2022/21:1 utg.omr. 7, bet. 2021/22:UU2).

Regeringen hänvisar till sitt beslut den 16 december 2021 om regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslaget 1:1 respektive anslaget 1:6 inom utgiftsområde 7, samt avseende Folke Bernadotteakademien, Nordiska Afrikainstitutet, Sida och Svenska institutet. Riksdagsskrivelsen anges därmed vara slutbehandlad.

Ej slutbehandlade propositions- och skrivelseärenden inom utrikesutskottets område

Afrikanska utvecklingsbanken

Riksdagsskrivelse 2019/20:104 till Utrikesdepartementet gäller riksdagens beslut om anslag m.m. för 2020 inom budgetens utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2019/20:1 utg.omr. 7, bet. 2019/20:UU2).

I förra årets skrivelse (2020/21:75) angav regeringen att beslutspunkt 2 c) 4 inte var slutbehandlad. Beslutspunkten gäller utställandet av statliga garantier till Afrikanska utvecklingsbanken. Regeringen redovisade att den beslutat att ställa ut statliga garantier den 12 mars 2020 men att regeringen avsåg att ställa ut ytterligare statliga garantier i enlighet med riksdagens beslut.

I årets skrivelse (2021/22:75) anges att regeringen den 1 april 2021 på nytt beslutat att ikläda staten betalningsansvar i form av statliga garantier till Afrikanska utvecklingsbanken, samtidigt som regeringen avser att ikläda staten ytterligare betalningsansvar i enlighet med riksdagens bemyndigande. Beslutspunkten 2 c) 4 redovisas därför som ej slutbehandlad.

Ej slutbehandlade tillkännagivanden inom utrikesutskottets område

Granskning av utländska direktinvesteringar

Riksdagsskrivelse 2019/20:332 till Justitiedepartementet gäller riksdagens beslut om granskning av utländska direktinvesteringar (bet. 2019/20:UU18) i vilket riksdagen gjorde ett tillkännagivande till regeringen om att den snarast ska genomföra åtgärder för att möjliggöra granskning av utländska investeringar inom skyddsvärda områden, däribland återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i säkerhetsskyddslagen vad gäller överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet samt snarast utse den myndighet som ska vara kontaktpunkt enligt EU-förordningen (2019/452) om utländska direktinvesteringar.

I förra årets skrivelse (2020/21:75) redovisade regeringen att tillkännagivandet är delvis tillgodosett genom dels proposition 2020/21:13 med förslag till ändringar i säkerhetsskyddslagen som efter riksdagens beslut trädde i kraft den 1 januari 2021, dels genom antagandet av förordningen (SFS 2020:827) i vilken Inspektionen för strategiska produkter pekas ut som kontaktpunkt enligt EU:s förordning om utländska direktinvesteringar.

Vidare tillsatte regeringen den 22 augusti 2019 en utredning med syfte att lämna förslag på hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas. Av regeringens skrivelse (2021/22:75) framgår att utredningen slutredovisade sitt uppdrag den 1 november 2021 genom betänkandet Granskning av utländska direktinvesteringar (SOU 2021:87) och att betänkandet remitterades den 22 november 2021 med sista svarsdatum den 22 februari 2022. Riksdags-skrivelsen redovisas därför inte som slutbehandlad.

Sanktioner mot korruption och penningtvätt

Riksdagsskrivelse 2020/21:358 till Utrikesdepartementet gäller riksdagens beslut om verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (skr. 2020/21:115, bet. 2020/21:UU10) där riksdagen i beslutspunkt 4 med bifall till motion 2020/21:3925 (C) yrkande 4 gjorde ett tillkännandegivande till regeringen om att den aktivt bör arbeta för en breddning av EU:s lagstiftning om restriktiva åtgärder, sanktioner, mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna till att även omfatta storskalig och systematisk korruption och penningtvätt.

Av regeringens skrivelse framgår att Sverige vid flera tillfällen och på olika nivåer inom EU har lyft frågan om sanktioner mot korruption och att detta arbete fortgår. Riksdagsskrivelsen är därför inte slutbehandlad.

Nationell sanktionslagstiftning

Riksdagsskrivelse 2020/21:358 till Utrikesdepartementet gäller riksdagens beslut om verksamheten i Europeiska unionen under 2020 (skr. 2020/21:115, bet. 2020/21:UU10) där riksdagen i beslutspunkt 5 med bifall till motion 2020/21:688 (SD), 2020/21:2942 (C) yrkandena 5 och 6 samt 2020/21:3239 (L) yrkande 3 och med delvis bifall till motion 2020/21:3241 (L) yrkande 1 gjorde ett tillkännandegivande till regeringen om att den bör utarbeta en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter, i likhet med den som finns inom EU.

Av regeringens skrivelse framgår att frågan bereds inom Regeringskansliet och att riksdagsskrivelsen inte är slutbehandlad.

Oberoende undersökningskommission

Riksdagsskrivelse 2020/21:160 till Utrikesdepartementet gäller riksdagens beslut om yttrandefrihet (bet. 2020/21:UU7) där riksdagen, enligt utskottets förslag som lades fram med stöd av initiativrätten enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen och i delvis bifall till ett antal motionsyrkanden¹, gjorde ett tillkännagivande till regeringen om att den ska tillsätta en oberoende undersökningskommission om regeringens agerande i fråga om två svenska medborgare som är frihetsberövade utomlands för att ha använt sig av sin yttrandefrihet.

Regeringen beslutade den 10 juni 2021 att, med hänvisning till tillkännagivandet, tillsätta en kommitté i form av en kommission med uppdrag att granska regeringens, Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas arbete med att uppnå frigivning av Dawit Isaak och Gui Minhai. Uppdraget skulle redovisas senast den 31 mars 2022, alltså efter det att regeringen lämnade skrivelse 2021/22:75 till riksdagen. Riksdagsskrivelsen anges därför inte vara slutbehandlad.

¹ 2020/21:1304 (V) yrkande 15, 2020/21:2545 (-, M, C, L, MP, KD) yrkandena 1 och 3, 2020/21:2776 (KD) yrkande 29, 2020/21:2942 (C) yrkande 8 och 2020/21:3241 (L) yrkande 3.

Förtydligande av Sveriges säkerhetspolitiska linje

De två riksdagsskrivelserna 2020/21:252 till Försvarsdepartementet och 2020/21:253 till Utrikesdepartementet gäller riksdagens beslut om internationella försvarssamarbeten (skr. 2020/21:56, bet. 2020/21:UFöU5) där riksdagen gjorde ett tillkännagivande till regeringen om det som utskottet anförde om Sveriges säkerhetspolitiska linje.

Av regeringens skrivelse framgår att frågan bereds inom Regeringskansliet och att riksdagsskrivelserna inte är slutbehandlade.

Natooption

De två riksdagsskrivelserna 2020/21:133 till Utrikesdepartementet och 2020/21:134 till Försvarsdepartementet gäller riksdagens beslut om säkerhetspolitisk inriktning och totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:UFöU4), där riksdagen gjorde ett tillkännagivande till regeringen om det som utskottet anförde om en Natooption.

Av regeringens skrivelse framgår att frågan bereds inom Regeringskansliet och att riksdagsskrivelserna inte är slutbehandlade.

Riksdagsstyrelsens redogörelse

Riksdagsstyrelsen ska årligen i en redogörelse redovisa vilka åtgärder styrelsen vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till styrelsen (tilläggsbestämmelse 9.17.3 riksdagsordningen).

Riksdagsstyrelsen lämnade den 16 februari 2022 redogörelse 2021/22:RS4 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till riksdagsstyrelsen. I redogörelsen redovisar riksdagsstyrelsen vilka åtgärder den vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som har överlämnats till styrelsen. Redogörelsen omfattar huvudsakligen beslut av riksdagsstyrelsen under tiden den 1 januari 2021–31 december 2021.

Redogörelsen innehåller två riksdagsskrivelser med anledning av utrikesutskottets betänkanden.

Den första skrivelsen gäller skrivelse 2020/21:342 som avser riksdagens beslut enligt betänkande 2020/21:UU14 Interparlamentariska unionen (IPU). I betänkandet behandlades riksdagsstyrelsens redogörelse 2020/21:RS3 Redogörelse för verksamheten inom Interparlamentariska unionen (IPU) och den svenska delegationens arbete under 2020. Riksdagen beslutade den 3 juni 2021 att lägga riksdagsstyrelsens redogörelse 2020/21:RS3 till handlingarna. Enligt riksdagsstyrelsen är skrivelse 2020/21:342 därmed att betrakta som slutbehandlad.

Den andra skrivelsen gäller skrivelse 2020/21:91 som innehåller riksdagens beslut enligt betänkande 2021/22:UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. I betänkandet behandlades regeringens budgetproposition 2021/22:1 utgiftsområde 7 Internationellt bistånd och ett trettiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021 på området. Riksdagen beslutade den 9 december 2021 att bifalla proposition 2021/22:1 utgiftsområde 7 punkt 1 och

avslå motsvarande motioner, att bifalla punkterna 4 och 6 i samma proposition och avslå motionerna samt att bifalla punkterna 2, 3 och 5 i samma proposition. Riksdagsstyrelsen beslutade vidare den 15 december 2021 om anslagen för 2022 i fråga om Riksrevisionen, dels i fråga om anslagsdirektiv för budgetåret 2022 för Riksrevisionen, dels i fråga om utgiftsområdets anslag 1:5 Riksrevisionen. Mot bakgrund av detta anges skrivelse 2020/21:91 vara slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Regeringens skrivelse och riksdagsstyrelsens redogörelse är viktiga för utskottets uppföljning av de beslut som fattats på förslag av utskottet. Likaså är regleringsbrev och ändringar av dem – inte minst för riksdagens förståelse för hur regeringen fördelar myndighetsansvaret för anslagen och hur anslagens villkor fullföljs. Tillsammans har regeringens skrivelse, riksdagsstyrelsens redogörelse, regleringsbrev och ändringar av dem således utgjort underlaget för utskottets yttrande.

Utrikesutskottet konstaterar att de bedömningar som regeringen gör i fråga om slutbehandlade och ej slutbehandlade riksdagsskrivelser inte fullt ut ger en korrekt bild. Utskottet saknar i regeringens skrivelse en redovisning av riksdagens tillkännagivande till regeringen om att den bör verka för ett ministerråd för infrastruktur och transport inom ramen för det nordiska samarbetet (bet. 2020/21:UU4, rskr. 2020/21:338). Mot denna bakgrund delar utskottet inte regeringens uppfattning att ärendet kan anses vara slutbehandlat.

När det gäller de bedömningar som riksdagsstyrelsen gör i fråga om slutbehandlade och ej slutbehandlade riksdagsskrivelser delas de av utskottet.

Utskottets granskning av regeringens skrivelse och riksdagsstyrelsens redogörelse har vidare gett upphov till ett antal iakttagelser avseende behandlingen av riksdagsskrivelser. Med utskottets bedömningar och iakttagelser i detta yttrande förordas att konstitutionsutskottet föreslår att skrivelsen och redogörelsen läggs till handlingarna.

Regeringens skrivelse

Utskottet gör ett flertal iakttagelser i sin genomgång av regeringens skrivelse och de riksdagsskrivelser som med anledning av utrikesutskottets eller det gemensamma utrikes- och försvarsutskottets betänkanden redovisas där.

När det gäller tillkännagivandet om granskning av direktinvesteringar (bet. 2019/20:UU18, rskr. 2019/20:332) konstaterade utskottet i föregående års yttrande (2020/21:UU6y) med anledning av regeringens skrivelse 2020/21:75 att tillkännagivandet var delvis tillgodosett. Tillkännagivandet ansågs delvis tillgodosett dels genom proposition 2020/21:13 med förslag till ändringar i säkerhetsskyddslagen som efter riksdagens beslut trädde i kraft den 1 januari 2021, dels genom antagandet av förordningen (SFS 2020:827) i vilken Inspektionen för strategiska produkter pekas ut som kontaktpunkt enligt EU:s

förordning om utländska direktinvesteringar. Utskottet såg vidare fram emot ytterligare åtgärder från regeringens sida efter att Direktinvesteringsutredningen slutfört sitt arbete.

Utskottet noterar att utredningen slutredovisade sitt uppdrag den 1 november 2021 genom betänkandet Granskning av utländska direktinvesteringar (SOU 2021:87) och att betänkandet remitterades den 22 november 2021 med sista svarsdatum den 22 februari 2022. Utskottet konstaterar att utredningens slutbetänkande rymmer förslag om hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas. Utskottet avser att följa frågan.

När det gäller riksdagsskrivelse 2020/21:338 uppmärksammar utskottet att riksdagens beslut i ärendet omfattar ett tillkännagivande om ett ministerråd för infrastruktur och transport inom ramen för det nordiska samarbetet (skr. 2020/21:90, redog. 2020/21:NR1, bet. 2020/21:UU4). Utskottet ser med viss förvåning att det av regeringens skrivelse inte framgår att riksdagen beslutat om ett tillkännagivande till regeringen inom ramen för ärendet.

Riksdagen beslutade med bifall till en reservation att tillkänna det som anförs i reservationen för regeringen (skr. 2020/21:90, redog. 2020/21:NR1, bet. 2020/21:UU4, rskr. 2020/21:338):

Samarbetet mellan de nordiska länderna behöver också stärkas på andra områden. Ett sådant exempel handlar om kommunikationer, transporter och infrastruktur som är viktiga för tillväxt och välförhållanden. Den här typen av investeringar är också mycket långsiktiga varför samarbete och koordinering är en styrka. Nordiska rådet har, från parlamentariskt håll i Nordiska rådet över parti-, block- och nationsgränser, gång på gång påpekat behovet av ett ministerråd för trafik-, transport- och infrastrukturfrågor. Vi beklagar att regeringen inte hörsammat detta. Det är visserligen bra att ett tillfälligt ministerråd för digitaliseringsfrågor kommit till stånd. Men detta bör endast ses som ett steg på vägen mot ett permanent ministerråd som i bredare perspektiv kan ansvara för regeringarnas samarbete också när det gäller transporter och andra infrastrukturfrågor. En välfungerande nordisk infrastruktur som baserar sig på fri rörlighet har stor betydelse för vår tillväxt, inte minst i gränsregionerna. I dag ser vi tyvärr att många för Norden viktiga frågor på detta område åsidosätts i regeringarnas samarbete.

Utskottet saknar i regeringens skrivelse dels en kvittering av riksdagens tillkännagivande i denna fråga, dels en redovisning av regeringens överväganden och eventuella åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande. En sådan redovisning är avgörande för att utskottet ska kunna bedöma i vilken mån tillkännagivandet kan anses vara tillgodosett eller regeringens bevekelsegrunder för att inte agera i enlighet med tillkännagivandet. Eftersom utskottet saknar underlag för dessa bedömningar kan utskottet inte heller dela regeringens uppfattning att riksdagsskrivelse 2020/21:338 kan anses vara slutbehandlad. Utskottet anser att regeringen skyndsamt bör återkomma i frågan.

När det vidare gäller tillkännandegivandet om en breddning av EU:s lagstiftning om sanktioner mot allvarliga kränkningar av och brott mot de

mänskliga rättigheterna till att även omfatta storskalig och systematisk korruption och penningtvätt (bet. 2020/21:UU10, rskr. 2020/21:358) uppskattar utskottet att Sverige vid flera tillfällen och på olika nivåer inom EU har lyft frågan om sanktioner mot korruption och att arbetet fortgår samtidigt som utskottet avser att fortsätta följa frågan. Utskottet har i betänkandet Mänskliga rättigheter ur ett tematiskt perspektiv (bet. 2021/22:UU7) på nytt uttryckt att sanktioner mot människorättsbrott (s.k. Magnitskijsanktioner) bör utvidgas till att omfatta även korruption.

I fråga om riksdagens tillkännagivande om en nationell sanktionslagstiftning noterar utskottet att detta enligt skrivelsen bereds inom Regeringskansliet och att riksdagsskrivelsen om tillkännagivandet således inte är slutbehandlad. Utskottet avser att följa frågan.

När det gäller tillkännagivandet om en oberoende undersökningskommission välkomnar utskottet de åtgärder som vidtagits av regeringen genom tillsättandet av en kommitté i form av en kommission med uppdrag att granska regeringens, Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas arbete med att uppnå frigivning av Dawit Isaak och Gui Minhai. I regeringens skrivelse 2021/22:75, överlämnad till riksdagen den 10 mars 2022, står att uppdraget ska redovisas senast den 31 mars samma år. Utskottet konstaterar att regeringen den 17 februari 2022 genom ett tilläggsdirektiv beslutat att förlänga utredningstiden. Uppdraget ska enligt tilläggsdirektivet redovisas senast den 31 oktober 2022, vilket utskottet informerades om av kabinetssekreterare Robert Rydberg vid utrikesutskottets sammanträde samma dag. Utskottet konstaterar att regeringens skrivelse huvudsakligen avser åtgärder som vidtagits under 2021 men att även vissa senare regeringsbeslut kan omfattas i syfte att underlätta för utskotten att få en så aktuell bild som möjligt. För utskottet framstår det inte som orimligt att regeringen hade redovisat förlängningen av kommissionens uppdrag i skrivelsen. Utskottet finner det beklagligt att utredningens redovisning dröjer.

I fråga om tillkännagivandet om ett förtydligande av Sveriges säkerhetspolitiska linje noterar utskottet att detta enligt skrivelsen bereds inom Regeringskansliet och att riksdagsskrivelsen således inte är slutbehandlad.

När det gäller tillkännagivandet om en Natooption noterar utskottet att detta enligt skrivelsen likaså bereds inom Regeringskansliet och att riksdagsskrivelsen om tillkännagivandet således inte är slutbehandlad.

Utskottet konstaterar samtidigt att regeringen inte hört samman riksdagens tillkännagivanden om ett förtydligande av den säkerhetspolitiska linjen från april 2021 (bet. 2020/21:UFöU5) och om en Natooption från december 2020 (bet. 2020/21:UFöU4). Att så är fallet framgår bl.a. av utrikesministerns anföranden i samband med regeringens utrikespolitiska deklarationer såväl 2021 som 2022. Utskottet noterar således en olämplig diskrepans mellan att utrikesministern i dessa anföranden uttrycker att den säkerhetspolitiska linjen ligger fast samtidigt som regeringen genom 2022 års skrivelse 75 meddelar riksdagen att de två tillkännagivandena är föremål för fortsatt beredning.

I utskottets betänkande om vissa säkerhetspolitiska frågor (bet. 2021/22:UU11, rskr. 2021/22:187), beslutat av riksdagen den 16 mars 2022, berörde utskottet kortfattat formerna för utrikespolitiskt beslutsfattande, med anledning av motionsyrkanden om Sveriges säkerhetspolitiska linje och dess förankring i riksdagen. Utskottet framförde följande:

I sitt utlåtande till konstitutionsutskottet i frågan (utl. 2001/02:UU2) anförde utrikesutskottet att utrikespolitiken skiljer sig från övriga politikområden genom att politikutvecklingen i stor utsträckning sker genom uttalandepolitik – ofta genom att positionsförändringar i en given fråga växelvis kan initieras av riksdagen och regeringen. Utskottet konstaterade också att andra stater i någon utsträckning följer och ibland också reagerar på vad riksdagen säger i olika utrikespolitiska frågor, varför man torde kunna hävda att riksdagen i praktiken har en viss direkt utrikespolitisk roll.

Sveriges säkerhetspolitiska linje läggs således fast av regeringen, men utskottet vill understryka att regeringen har ett ansvar för att förankra den i riksdagen. I en parlamentarisk demokrati blir det i längden ohållbart om en regerings säkerhetspolitiska linje inte har stöd i riksdagen. Omformuleringar bör ske i samråd mellan riksdagen och regeringen.

Vad utskottet här anförde om förankring av Sveriges säkerhetspolitiska linje beslutade riksdagen att ge regeringen till känna med bifall till motionerna 2021/22:3246 (C) yrkande 3 och 2021/22:3776 (M) yrkande 39 (bet. 2021/22:UU11, rskr. 2021/22:187).

Utskottet konstaterade i samma betänkande (bet. 2021/22:UU11, rskr. 2021/22:187) att det av årets utrikespolitiska deklaration framgår att regeringen inte avser att tillmötesgå riksdagens tillkännagivande från december 2020 om en Natooption. Utskottet framhöll att det fortfarande anser att Sverige, i likhet med Finland, bör uttala en tydlig Natooption i sin säkerhetspolitiska linje. Denna option innebär enligt utskottet att Sverige upprätthåller möjligheten att söka medlemskap i Nato och noggrant ger akt på förändringar i den internationella säkerhetspolitiska miljön. Ett väl fungerande partnerskap med Nato och en hög grad av militär samverkansförmåga är därför av stor vikt enligt utskottet. Den 16 mars 2022 beslutade riksdagen, med bifall till motion 2021/22:3246 (C) yrkande 5, att ge regeringen till känna vad utskottet i betänkandet (bet. 2021/22:UU11, rskr. 2021/22:187) anført om en Natooption.

Utskottet noterar slutligen att regeringen den 16 mars 2022 tog initiativ till överläggningar med riksdagens partier för att diskutera det förändrade säkerhetspolitiska läget till följd av Rysslands aggression mot Ukraina. Vid överläggningarna ska förändringar av det säkerhetspolitiska läget till följd av Rysslands aggression mot Ukraina analyseras, inklusive vilka konsekvenser det får för Sveriges säkerhetspolitik, särskilt i förhållande till Sveriges internationella samarbeten. Analysarbetet ska utmynna i en offentlig rapport som ska presenteras senast den 31 maj 2022.

Bland ej slutbehandlade propositions- och skrivelseärenden inom utrikesutskottets område finns riksdagens beslut om anslag m.m. för 2020 inom budgetens utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2019/20:1

utg.omr. 7, bet. 2019/20:UU2). Utskottet noterar att regeringen beslutat att ikläda staten ytterligare betalningsansvar i form av statliga garantier i enlighet med riksdagens bemyndigande. Utskottet delar mot denna bakgrund regeringens bild av att beslutspunkten 2 c) 4 därför inte är slutbehandlad.

När det gäller riksdagsskrivelserna 2020/21:217, 2020/21:305, 2020/21:340, 2020/21:357, 2020/21:359 och 2020/21:361 samt 2021/22:102, 2021/22:103, 2021/22:77 och 2021/22:90 har utskottet inget att invända mot regeringens bedömning i fråga om ärendena är slutbehandlade eller ej.

Riksdagsstyrelsens redogörelse

Utskottet gör två reflektioner vid läsningen av riksdagsstyrelsens redogörelse och de två riksdagsskrivelser som med anledning av utrikesutskottets betänkanden redovisas där.

Den första gäller riksdagsskrivelse 2020/21:342 om Interparlamentariska unionen (IPU) där utskottet delar riksdagsstyrelsens bedömning att skrivelsen kan anses vara slutbehandlad. Samtidigt vill utskottet påminna om vad det tidigare uttryckt (2020/21:UU6y) i fråga om riksdagsstyrelsens behandling av IPU-redogörelsen inklusive riksdagsstyrelsens möjlighet att överlämna det betänkande som skrivelsen avser till den svenska IPU-delegationen. En sådan formell återkoppling skulle enligt utskottet kunna främja den integrering av delegationens arbete och riksdagens övriga verksamhet som är motivet bakom riksdagens årliga behandling av IPU-redogörelsen.

Den andra av utskottets reflektioner gäller skrivelse 2020/21:91 som behandlar regeringens budgetproposition 2021/22:1 utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, där utskottet likaså delar riksdagsstyrelsens bedömning att skrivelsen kan anses vara slutbehandlad. Utskottet noterar med uppskattning att även riksdagsstyrelsen har meddelats riksdagens beslut om utgiftsområdet genom en skrivelse, vilken också redovisats för riksdagen i riksdagsstyrelsens redogörelse för behandlingen av riksdagsskrivelser. Meddelande om beslut genom en skrivelse ställs således såväl till regeringen och Riksrevisionen som till riksdagsstyrelsen, vilka samtliga tre är del i verkställandet av riksdagens beslut om utgiftsområde 7. Att även riksdagsstyrelsen meddelas riksdagens beslut, i linje med utskottets resonemang i yttrande 2020/21:UU6y, anser utskottet bidrar till tydlighet i styr- och ansvarskedjan.

Stockholm den 28 april 2022

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Jamal El-Haj (S), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Margareta Cederfelt (M), Diana Laitinen Carlsson (S), Gudrun Brunegård (KD), Alexandra Völker (S), Joar Forssell (L), Aron Emilsson (SD), Maria Ferm (MP), Magnus Ek (C) och Mats Nordberg (SD).

Avvikande mening

Förankring av den säkerhetspolitiska linjen och Natooption (S, V, MP)

Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Jamal El-Haj (S), Håkan Svenneling (V), Diana Laitinen Carlsson (S), Alexandra Völker (S) och Maria Ferm (MP) anför:

Vi anser att det är regeringen som fastställer den säkerhetspolitiska linjen. Den linje som regeringen fastställt gäller till dess att regeringen fastställt en annan. Detta är ett viktigt förhållande för att på bästa sätt värna Sveriges säkerhet och undvika att skapa osäkerhet om vilken säkerhetspolitisk linje som gäller.

En majoritet i riksdagen beslutade i december 2020 att rikta ett tillkännagivande om att införa en s.k. Natooption, detta trots att förslaget inte lyftes i den försvarsberedning som i två och ett halvt år hade förberett det femåriga försvarsbeslut som riksdagen fattade i december 2020. Regeringen har sedan tillkännagivandet haft att bereda tillkännagivandet. Det säkerhetspolitiska läget har under tiden utvecklats mycket negativt.

Vi anser att utskottets ställningstagande borde lyda enligt följande:

När det gäller tillkännagivandet om en Natooption noterar utskottet att detta enligt skrivelsen likaså bereds inom Regeringskansliet och att riksdagsskrivelsen om tillkännagivandet således inte är slutbehandlad.